

opkomen tegen de bewering, dat alleen in Utrecht hierin onderricht wordt gegeven. Houdt dat gedurige prijzen van hetgeen niet uit onzen kring komt nooit op?

Nu heeft de heer Heijns een aantal vragen gesteld?

Ik zal ze niet alle beantwoorden.

Dat vraagt de geachte Scribent ook niet.

Doch wel wil ik over enkele iets zeggen, en wel in de eerste plaats over de vragen van salaris en plaatsen-verdeeling. Het spreekt wel vanzelf, dat de gemeente zorg heeft te dragen, dat de tractementen op peil zijn, opdat de dienaren van het altaar kunnen leven, en in de laatste jaren hebben onze kerken zich ook beijverd ten dezen opzichte haar roeping te vervullen. Wie kennis neemt van het rapport, dat door de deputaten voor de verbetering van predikants-tractementen op de Synode van Leeuwarden is uitgebracht, moet erkennen, dat over het algemeen de kerken niet onvoldoende zijn, en de oogen geopend zijn voor den nood, die in menige pastorie heerschte. Natuurlijk zijn er hier en daar nog misstanden. In sommige gemeenten kan men er veel meer gedaan worden, doch deze „overblijvende zonde en zwakheid“ mag ons niet verhinderen het goede te waardeeren, dat inzake de tractementen tot stand is gekomen. Dat bij de salarisaanvraag de koster etc. niet mogen vergeten worden, spreekt wel vanzelf. En wat de zitplaatsen aangaat, kan ik niet anders inzien, dat het stelsel van verhuren, op welke wijze dan ook, in onze kerken niet mag gehandhaafd. Dit stelsel geeft, hoe men het ook wendt, aan den rijkere altoos een voorrecht boven den armere, en dit m.i. in strijd met den regel van Jakobus 2. Vooral leidt het tot zeer ongewenschte toestanden in die kerken, waar men voor de z.g.n. vrije plaatsen banken heeft, die minder gemakkelijk zitten, en degenen, die betalen, voor hun geld stoelen of mooiere banken, zelfs familiebanken bekomen kunnen. Dergelijke praktijken voeren den Mammon-dienst in de kerk in. Het beste stelsel is naar mijn meening dat der familiebanken, die aan de gezinnen door loting worden toegewezen.

Een ander punt, waarop ik even wil ingaan is de vraag, of ambtsdragers etc. niet wat al te uitsluitend gekozen worden uit den kring van den middenstand. Ik kan dit niet ontkennen, en geloof ook, dat voor de keuze van ambtsdragers geleet moet worden op bekwaamheden tot het ambt, onverschillig van welke maatschappelijke positie ze zijn. Het mag niet voorkomen, dat, gelijk wel eens

geschied is, de kerkeraadsleden alleen voor baren openstaan, en een arbeider daarin geen toegang verleend wordt. Doch deze ongewenschte toestanden zullen in den laatsten tijd wel verdwijnen als sneeuw voor de zon, en dat niet zoozeer, omdat we leven in een tijd van democratie, doch vooral omdat de beperking van den arbeidsduur het velen werklieden mogelijk maakt zich aan den kerkelijken arbeid te geven. Hiervoor ontbrak vroeger de tijd. De sociale toestanden lieten zulks veelal niet toe. Men moest wel mannen kiezen, die economisch meer vrijheid van beweging hadden, omdat anders de belangen der gemeente niet voldoende behartigd konden worden, doch deze reden vervalt al meer en meer. En wanneer de invoering van den korteren werkdag ten gevolge mag hebben, dat ook onze arbeiders zich meer wijden aan het kerkelijk leven, dan hun vroeger mogelijk was, is dit een profijt, dat niet licht mag geschat worden.

Wat de vermeerdering van invloed en zeggenschap van de leden aangaat, wil ik dit opmerken, dat gemeentevergaderingen uitnemend zijn, en ernstig medeleven van de leden met alle zaken der kerk dringend noodzakelijk is, mits niet de gedachte post vat, dat de regeering der kerk bij de leden als zoodanig berust. De kerkeraad blijft verantwoordelijk. Hij heeft zeker in gewichtige aangelegenheden, en vooral bij de regeling der financiën, de gemeente, en dan broeders en zusters, te hooren, doch de beslissing is aan hem, en voor een valsche genaaemde democratie zij onder ons geen plaats. Echter stelle men van de belangstelling der gemeente zich niet te veel voor. Beantwoordt het bezoek op zulke vergaderingen aan de verwachting, die billijkerwijze gekoesterd mag worden? Ik geloof het niet. Voor overdreven optimisme moet gewaakt worden, al mag evenzeer niet uit het oog verloren, dat de kerkeraad op getrouwe medewerking van de leden gedurig moet aansturen.

Over de andere vragen zou nog veel te zeggen zijn.

Wat is b.v. de vraag van de leerstof op de catechisatie een belangrijk punt? Prof. Hoekstra heeft daarover uitvoerig in dit blad geschreven en ik behoef dit niet aan te vullen. Wel wil ik nog opmerken, dat, wanneer de catechismus behandeld wordt, als vanzelf de sociale aangelegenheden ter sprake komen, want de verklaring van de Wet biedt genoegzame gelegenheid om het maatschappelijk leven te belichten. Ook de vraag, of de kerk moet steunen bij staking, eischt breedere bespreking. Evenzeer het punt van de sociale be-

lijdenis-artikelen, waarmede men niterst voorzichtig moet zijn. Laat de kerk zich toch hoeden voor het euvel, dat op politiek terrein niet vreemd is, dat tot een hoofdbeginsel verheven werd, wat later een afgeleid principe bleek te zijn, en geen sociale dogma's uitspreken, die niet evident in de Heilige Schrift liggen uitgedrukt. Wat tenslotte de tucht betreft, de kerk oefent alleen censuur over bepaalde zonden, en ook over overtreding van het achtste gebod, terwijl zij altoos zeer voorzichtig is geweest in haar houding tegen de b.v. Christen-socialisten. De tucht gaat niet over partijen of richtingen of groepen van menschen, doch over personen, en alleen, wanneer gebleken is, dat hun leer of wandel strijdt met het Woord Gods. Bij ieder lid moet dit individueel onderzocht worden. Hierbij wil ik het laten.

En tevens deze artikelenreï sluiten.

Aan dit onderwerp is genoegzame aandacht besteed.

Doch ik wil niet eindigen, zonder met den heer Heijns te hebben gewezen op de gewichtige roeping, die de kerk in deze tijden van maatschappelijke woelingen heeft. Wij kunnen en mogen ons niet afzijdig houden. Wij mogen niet doen, alsof alleen de mystiek of de kennis der waarheid onze belangstelling waard is. Ook het sociale leven roept om licht. In prediking en catechisatie, in huisbezoek en kerkelijke organisatie kan veel gedaan worden om op dit geroep een antwoord te geven. God geve ons een lichtend licht en een zoutend zout te zijn.

K. D.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

Polemiek.

II.

In mijn vorig artikel heb ik getracht de beschuldigingen te ontkennen, die door Dr Kapteyn in „Het Gereformeerd Kerkblad voor Drente en Overijssel“ geuit waren tegen mijn artikel: de mentaliteit van den evangelist. Dit was echter nog maar een voorpostengevecht. In het Kerkblad van 1 April is Dr Kapteyn overgegaan tot een front-aanval op de evangelisatie in het algemeen. Wat er ook minder duidelijk moge zijn in zijne beschouwingen, het schijnt klaar als de dag, dat hij van de evangelisatie niets moet hebben. Hoewel een vijand van dikke woorden, gebruikt hij ontzaglijk-zwaarwichtige ar-

thodoxie niet in den verraderlijken kuil van een valsche conservatisme“.

Bij zijn vertrek uit Utrecht werden aan Dr Kuyper door zekeren Johannes op 31 Juli 1870 eenige Dichtregelen opgedragen, gedrukt door H. Melder. Prijs 5 cents. Per 25 ex. f1. Zie het Bijvoegsel van De Stichtische Courant van 27 October 1917.

In later jaren heeft Dr Kuyper nog meermalen op Utrecht gewezen als een bewijs, dat men met een bezetten van alle ambten door orthodoxen, er zonder meer nog niet is.

„Laat men ons tot moe wordens toe een betoog voorleggen, dat in onze kerkorganisatie nog zoo goede elementen zijn, mits er maar andere personen komen, en wie Utrecht kent en liefheeft met nog een andere dan blinde liefde, wordt van de juistheid dier zienswijze nimmer overtuigd.“ De Heraut, 24 Nov. 1871.

„In de Modernen alleen schuilt het kwaad niet. Denk u, dat het gelukte alle predikantsplaatsen met geloovige leeraars te bezetten, en de logica van ons beginsel in geheel onze tegenwoordige organisatie te doen werken, welnu, dan hadt ge de Utrechtse toestanden! Utrecht ken ik. Ik heb er zelf twee gelukkige levensjaren doorgebracht. Ge behoeft mij dus niet te verdenken, dat ik kwaad zal spreken van mijn oude gemeente. Maar als men mij Utrecht als kerkelijk ideaal wil voorhouden, dan antwoord ik: aan mijn hooggeschatte voormalige ambtgenooten ligt het niet, aan de onderlingen ligt het niet, het ligt niet aan diakenen noch kerkvoogden, veelmin aan den uitnemenden kring geloovigen, die de kern der gemeente vormen, maar met dat al een stad op den berg, een licht op den kandelaar is Utrecht niet. Uitsluitend aan de organisatie, uitsluitend aan de Volkskerk wijf ik dit. Op het wrakgeslagen schip in het midden der baren staat de beste bemanning machteloos, brengt zelfs een Barend aan het roer geen heil.“ Confidentie 1873, blz. 103 en 104.

„Wat is uw voorslag tot wegneming van den misstand?“

Orthodoxe predikanten; orthodoxe kerkeraaden; orthodoxe gemeentelieden!

En Utrecht dan!

Daar bestaat die „ideaal“toestand reeds twintig jaren en het blijft in dit opzicht de stad der zeven kerkhoven vooralsnog“. De Heraut, 23 Juni 1878.

Van deze benaming „de stad der zeven kerkhoven“ voor Utrecht, komt het vaderschap toe aan den voormaligen Utrechtschen predikant W. J. Jorissen. Zie nr 8 van deze Bibliografie.

Onder de portretten der predikanten, die de Ned. Herv. Gemeente te Utrecht gediend hebben, is, na zijn overlijden, ook dat van Dr Kuyper opgenomen als wandversiering in de kerkeraadskamer op het Domplein.

KUYPER-BIBLIOGRAFIE.

door

J. C. RULLMANN.

XXXI.

27. Conservatisme en Orthodoxie. Afscheidsrede, uitgesproken in de Domkerk te Utrecht, 31 Juli 1870. Amsterdam, H. De Hoogh & Co.

Nog geen drie jaren was het geleden, dat Dr Kuyper zijn intrede te Utrecht had gedaan. Door zijn aannemen van het beroep naar Amsterdam kwam thans het uur van scheiden.

Een nog levend Dienaar des Woords, destijds student, deelt in de Herinneringen van de Oude Garde, blz. 98, het volgende mede:

„Toen ik Dr Kuyper kwam vragen, of hij het beroep naar Amsterdam niet kon afwijzen, gaf hij mij ten antwoord, dat van Amsterdam en niet van Utrecht de reformatie der kerk, waarom hij worstelde, alleen kon uitgaan. Dat zag hij als de bedoeling Gods in zijne roeping naar de hoofdstad des lands.“

De afscheidstekst luidde: „Houdt dat gij hebt“, Openb. 3:11m. Naar aanleiding daarvan waarschouwde de scheidende leeraar tegen de valsche behoudzucht (conservatisme) en wakte hij op tot de ware behoudzucht (orthodoxie).

In zijn inleiding herinnerde hij, hoe hij in zijn intreesprek gesproken had van het kerkelijk vraagstuk, en toen de meening bestreed, alsof dat vraagstuk het geloof niet raakte. Hij waagde toen het vermoeden, dat de tijd van oplossing voor dat vraagstuk gekomen was, en ontveinsde de Utrechtse gemeente zijn bedoeling niet, om zelf daarbij naar plichtsbetrachting te streven. Welnu, wat sinds voorviel, versterkte die overtuiging.

„Het zijn stormachtige jaren geweest, die we doorleefden, en menig brokstuk viel weer van den bouwval neder. Het gomis aan een kerk, dien naam waard, deed de vraag naar haar wederoprichting toenemen. En door den driedubbelen strijd van kerkelijke verkiezing, om het kerkelijk goed, en voor den kerkelijken doop, is de eisch steeds klemmender aan ons kerkgenootschap gesteld, om ons of een Kerk van Christus terug te geven, of zelf door ontbinding te vergaan.“

Vervolgens toont de prediker aan, waarin de ware behoudzucht zich van de valsche onderscheidt: de valsche wil wat is, behouden, zoo als het is; de ware behoudt wat is, gelijk het wordt in Christus, d.w.z. opgestaan. En waar ook in het kerkelijk leven de oude vorm steeds meer onbruikbaar blijkt en de nieuwe nog wordt gezocht, is het de roeping der gemeente niet te houden wat de vaders hadden, maar wat

zij zelve heeft. Wel in aansluiting aan den vorm onzer vaders, maar toch uit onzen tijd moet de stof genomen, waaruit thans de levensvorm wordt bereid. Want niet in hun dagen, maar in onzen tijd te houden wat we in Christus hebben, is onze roeping.

Die roeping gold inzonderheid de Gemeente van Utrecht, die reeds sinds lange jaren haar naam aan den strijd voor rechtzinnigheid en geloof had verbonden.

„Ook dat talent is iets, dat ge hebt, ook daarvan zeg ik: „houd het“. Als men u elders benijdt, laat het dan om iets meer zijn dan om uw rechtzinnigen naam. Weet dan veelmeer door de levenskracht, die van uw rechtzinnigheid uitstroomt, anderen tot ja-lerschheid te verwekken. Elders klaagt men, dat er nog banden zijn, die belemmeren. — hier zijt gij vrij. Elders worstelt men nog om de prediking van het ongelooft terug te dringen. — hier werd die strijd reeds met overwinning gekroond. O! slaap dan niet op uw lauweren in en ban den waan, alsof met die eerste schermutseling de groote strijd reeds was volstreden. Immers, nu eerst komt de bange worsteling. Nu komt het er op aan, de vruchten van dien eersten strijd te toonen, door elk te overtuigen, dat de heerschappij der rechtzinnigheid de gemeente van Utrecht opbouwt, haar leven wekt, haar veerkracht verhoogt en het zand-deeg des Christendoms ook in haar maatschappelijk leven gisten doet. Nu wordt het uw roeping, om niet slechts elk voor u zelf, maar ook als gemeente te beslissen, of gij menschen-inzettingen nog gehoorzamen moogt, zoo ze de kracht van Gods Woord tegenhouden. Nu komt de moeilijke taak, om het nieuw gewekte gemeentelieven, met vaste hand te ordenen en weer den geestelijken eisch te geven, aan al wat geestelijk heet. Ja, nu vooral, wacht u de reuzenarbeid, om het niet-gelooft deel der gemeente, waarover men zich dusver weinig bekommerd heeft, weer met de kracht des Evangelies te bewerken, en te breken met dien valschen toestand, waarin ge tot dusver, zoo ik gelooven wil, uws ondanks, hebt verkeerd.“

„Met heiligen ernst roep ik u daartoe op. Gemeente! al zal het mij niet vergund zijn, in dien strijd met u op te trekken. Maar, al wacht mij thans in een andere gemeente de strijd, dien gij reeds achter u hebt, ook tot dien tweeden strijd zal het daar eens komen, en goed zal het mij zijn, dan anderen te kunnen toeroepen: „Ziet het aan Utrecht, wat de rechtzinnigheid ver-mocht!“

Na een persoonlijke herinnering aan de vaak beklemmende eenzaamheid, waarin hij met zijn meening te Utrecht in den kerkelijken strijd stond, en na de betuiging, dat hij te Utrecht eerst ten volle geleerd had wat het is, broeders en zusters van geestelijke maagschap te hebben, besloot hij met een waarschuwing tot de Gemeente voor de valsche behoudzucht, „Begraaf onze heerlijke or-